

EDINOST

Posamezna številka v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v število ene kolone (72 mm.) — Oglasi trgovcev in obrtnikov manj po 40 cent. — Oglasi za posredništvo in posredništvo po 1.1. — Oglasi denarnih zvezdov manj po 1.2. — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj po 1.2. — Oglasi naročniki in reklamirajo se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

PLAT ZVONA

Plat zvona je krič groze, je obupen klic na pomoč. Kdor čuje plat zvona, ne čaka, ne obotavlja, z naglico vetra hiti, da reši, kar se dá še rešiti, da pomaga, kjer se dá še pomoči.

Kjer gloje žrelo ognja rebra steh, tam bje plat zvona.

Kdo je, ki se takrat obotavlja, kdo ne mra bednim na pomoč!

In pri nas zdaj, čuj, na vseh koncih, v vsakem selu, v vsaki vasi bje plat zvona!

Vzeti nam hočejo naše šole, odčujti nam hočejo naše otroke, zato bje plat zvona!

Slovenski oče!

Ti, ki plačuješ s svojimi žulji davke za šole, Ti, ki sam stradaš, da daš svojemu otroku grizljaj kruha in živis samo zanj, moraš molčati, ko ga trgajo od Tebe?!

Slovenska mati!

Ti ki si ga rodila iz svoje srčne krvi, ki si ga s solzami v očeh čuvala v dneh njegove bolezni, kako Ti je pri srcu, ko vidiš zlobne roke, ki se gojijo po Tvojem otroku! Zatrete nam hočejo Tvoj jezik, odčujti hočejo Tebi, da Ti bo tvoj in sovracen na stara leta!

Dogajalo se je pred več sto leti, da so prišli Turki v naše kraje, plenili so, požigali in morili.

Najhuše pa je bilo to, da so jokajočim materam trgali otroke iz rok in jih odpeljali s seboj na Turško. Tam so jih vzgojili v jeničarje, ki so besno zasovražili kristjane. Ko so se vrnili čez nekaj let v turški vojski v naše kraje, so se vrgli kot tigri na kristjane, na svoje brate; njihovi meči niso nikdar mirovali, nikdar niso bili siti krvi.

Ali se ne dogaja sedaj isto, brez ognja sicer in brez meča?

Pregnali so naše učitelje, zapirajo nam naše šole, zatirajo povsod naš jezik. Vzgaajati hočejo janičarje. Ali se jim to posreči? — Pred več sto leti so dajale naše matere svoje življenje za otroke, s svojim lastnim telesom so ščitile otroke pred Turki!

In zdaj, zdaj v dvajsetem stoletju ne sme in more braniti oče, ne sme in ne more več braniti mati svojega otroka!

Cinčno se mneje dvajseto stoletje, stoletje »bratstva«, stoletje »samoodločbe narodov«. Novi mogotci si mažejo roke z novimi grehi, narodi, znani prej po svoji svobodoljubnosti, gradijo svojo oblast na temelju šibkejših, nedolžnih žrtiev. Ali v uteho revnim stoji nad vsemi čas, krut maščevalec za vse krivice!

Slovenski oče, slovenska mati, ne obupajta!

Majhen je slovenski narod, najmanjši kulturni narod na svetu; nesrečen, a trdoživ! Skozi dolgo tisočletje se je prebil, pa je še vedno krepak in zdrav. Stoterim je hlapčeval, skozi tisoč ponižanj je šel, prehodil je nešteto kalvarij. Bil je pljuvan, bil je bičan, bil je na križ pribit, a izdihnil ni. Preko drugih je rastel. Živel je dalje; čudežno življenje mu je dodelil Bog.

Tisočletje nam je pilo kri, izpilo nam je ni. Tudi nove krivice nam je ne bodo. A vsakdo mora braniti svoje pravice z vsemi svojimi močmi! Krič naše volje, vsega našega stremljenja, vsega našega življenja mora biti: HOČEMO ŽIVETI!

Gromadijo se nove krivice, prišli so dnevi groze, v vsakem selu, v vsaki vasi bje plat zvona!

Kdo je še, ki spi?

Nesoglasja na angleški državni konferenci

Dominijoni zahtevajo diplomatsko neodvisnost

LONDON, 10. Na angleški državni konferenci so se pojavila na zadnjih sejah razna nesoglasja med zastopniki posameznih delov angleškega carstva. »Evening Standard« piše, da gre pri tem le za nesoglasje o vprašanju: ali naj bodo nadaljnje razprave javne ali tajne. Predsedstvo konferencie je precej zmerno odločno, ki so jih objavili listi proti govorom ministrskega predsednika Baldwinja in ministra za zunanje zadeve lorda Curzona, in je vsled tega izrazilo željo, da naj bi bile razprave tajne. Ministrski predstavniki angleških dominijonov pa so se odločno uprli tej zahtevi. »Evening Standard« dodaja, da bi nastala na konferenci nevarna kriza, ako bi ministrski predstavniki in ministri za zunanje zadeve vztrajala pri svojem predlogu. Neki član konferencie je izjavil, da so dominijoni pripravljeni pomagati angleški vladi, toda da ne bodo podpirali nikake negativne politike.

Do sedaj pa to vprašanje menda še ni bilo rešeno, kajti razprava od preteklega ponedeljka je ostala tajna. Pač pa se je izvedelo, da je bila ta razprava posvečena zelo važnim vprašanjem. Na seji razpravljalo o vprašanju vojne odškodnine, temveč o velikem in važnem vprašanju, ki se tiče same sestave angleškega carstva, namreč o vprašanju diplomatske neodvisnosti dominijonov. To vprašanje je postavila na dnevni red Kanada, kateri se je priznala že l. 1920., da lahko ima svojega lastnega poslanika v Washingtonu. Vprašanje diplomatske neodvisnosti dominijonov zanjima, kakor se razume samo ob sebi, v veliki meri tudi Irsko in je sploh temeljne važnosti za vso angleško državo.

Kakor se vidi, gre torej za mnogo resnejša nesoglasja, nego bi bilo vprašanje o javnosti ali tajnosti razprav, dasi so kritike Curzonovega govora dvignile veliko prahu, tako da so se začele pojavljati vesti, da bo lord Curzon zopet govoril. V obveščenih krogih se celo smatra za možno, da bo lord Curzon podal jutri, v četrtek, na seji državne konferencie nove izjave o zunanji politiki. Reuterjeva agencija javlja z ozirom na prvi Curzonov govor, da so vse vesti o nesoglasju med posameznimi člani angleške vlade neresnične. Agencija nadaljuje, da je izvedela iz pooblaščenih krogov, da je bil govor, ki ga je imel lord Curzon pretekli petek pred angleško državno konferenco, predložen ministrskemu predsedniku Baldwinu, kateri ga je odobril.

LONDON, 10. »Times« piše, da so bile razprave na državni konferenci največje važnosti. Resnost evropskega položaja je bila priznana tudi z ozirom na vpliv, ki ga ima na celokupnost britanskega cesarstva. Tekom razprav so bili stavljeni razni predlogi praktičnega značaja. Izmenjavanje misli je bilo pod vplivom kaotičnega položaja v Evropi. Po mnenju »Timesa« bo Curzon v petek podal svoj odgovor, povzemajoč vsebinsko razpravo ter zaslišavši mnenje ekspertov o idejah, ki so jih dosedaj izrazili predstavniki avtonomnih kolonij. Diplomatični uredniki listov »Daily Telegraph« in »Westminster Gazette« prinašajo iste informacije. »Morning Post« predvideva, da bo Curzonov odgovor deloma objavljen kakor tudi govori predsednikov avtonomnih kolonij.

Pogajanja o Reki

Kakšni so zadnji italijanski predlogi

BEOGRAD, 10. Včerajšnji »Trgovinski Glasnik« prinaša dopis iz Reke pod naslovom: »Italijanska vlada vztraja pri svojih zahtevah«, v katerem pravi, da so italijanski predlogi nastopili: Italijanska vlada je pripravljena, da se nadaljujejo pogajanja, toda na bazi italijanskih predlogov, ki streme za tem, da se razveljavi rapsalska pogodba. Reka bi pripadla Italiji, a Delta in Baroš Jugoslaviji, a tako, da se tudi v bodoče očuva edinstvo reške luke zajedno z lukso Baroš in s tem, da se Jugoslavija obveže posluževati se reške luke. Kakor se vidi, je ta projekt isti kot oni o konzorciju, ki ga je svojačasno italijanska delegacija predložila v Opatiji. Po tem projektu ne dobi Jugoslavija ničesar, razen morda neznatno korekturo meje, dočim dobi Italija Reko in njeno luko, ki ostane tudi v bodoče administrativno zvezana z Barošem, tako da postane jugosl. suvereniteta nad Barošem povsem iluzorična in brez vsakega praktičnega pomena. Jugoslovska trgovina bi bila tudi v bodoče pod kontrollo Italije. Izgleda torej, da Italija noče popustiti niti v glavni jugoslovski zahtevi, ki tvori jedro celega spora, namreč da se Delta in Baroš izročita Jugoslaviji v neomejeno oblast.

Včeraj dopoldne je italijanski odpravnik poslov Summonte posetil Panto Gavrilovića, s katerim se je dje časa razgovarjal o zadnjih predlogih italijanske vlade glede reškega vprašanja.

Groma vojska neureča

BEOGRAD, 10. Po vestih iz Sofije se je v ponedeljek v Dječali zgodila velika nesreča. Vojski, ki so se vezali z granatami, niso bili dobro zaščiteni proti plinu, ki so ga širile granate pri eksploziji. Pri tem je oslepelo 30 vojakov, velikomu številu vojakov pa so oslabele oči. Granate so bile dobavljene pred dvema mesecema iz Turina.

Po sporazumu med nemškimi industrijalci in Francozi

Nemška vlada prišla prepozno s svojimi predlogi

PARIZ, 10. Ves francoski tisk z zadovoljstvom komentira sporazum med ravnateljem trusta »Phoenix« in zastopniki »Rheinische Stahlwerke« in medzavezniško komisijo za nadzorovanje rudnikov in tovarn v Porurju; kajti vsi pričakujejo, da bodo zgledu imenovanih tvrdk sledile še ostale nemške tvrdke v Porurju. Tako se je včeraj neka visoka francoska osebnost izrazila, da ne bodo minili trije dnevi po sklepu tega sporazuma, ko se bodo še drugi lastniki rudnikov odločili za pogajanja s Francozi in svrhu sklenitve posameznih dogovorov za dobavo premoga. In v resnici prihaja tu sem vest, da je premogovna tvrdka Harpner naznanila francoskim oblastvom, da je pripravljena zaprijeti pogajanja za dobavo premoga; ravno tako je še kakih 20 izvoznih tvrdk zaprosilo dovoljenje, da bi smele spet pričeti z obratom.

Iz Düsseldorfa poročajo, da promet med Nemčijo in zasedenimi kraji v zadnjem času zadovoljivo narašča. Na medzavezniške urade v Kölnu in Münzu, ki izdajajo obratna dovoljenja, prihajajo dnevno celi kupi prošelj. Sploh pa kaže vse prebivalstvo v Porurju pripravljenost povrniti se na delo. Zasedbenim oblastvom dela preglavice edino še vprašanje, ali se bodo nemški železničarji lotili službe z ono vno, ki je potrebna za dobro upravljanje železnice, ki se nahajajo v francosko-belgijski režiiji. Iz Londona prihaja vest, da so se zastopniki vojskovanja in železnice v Kölnu izrazili proti spojitvi porenskih železnice pod eno samo skupno upravo, bodisi ker bi se angleški odposlanec v medzavezniški komisiji nahajal v manjšini proti francoskemu in belgijskemu odposlancu, bodisi ker bi taka uprava vzbudila nezadovoljstvo med prebivalstvom.

Francija noče posredovanja nemške vlade v Porurju

Nemška vlada je naročila pooblaščenca v Parizu, g. Hoeseke, naj sporoči Poincaréju, da Nemčija želi razpravljati s francosko in belgijsko vlado glede povrnitve na delo v Porurju in glede pogojev, pod katerimi bi prihela Nemčija spet dobavljati premog na račun vojne odškodnine. Hoeseke je prošil pri Poincaréju za avdienco; a Poincaré je odsoten, vrne se šele danes iz Champigny. Pogovor se bo vršil potem kakor šele danes. Toda zdi se, da bo brezuspešen.

Neko poluradno poročilo pravi namreč: Nemška vlada je pri vladah v Bruslju in Parizu napravila nov korak, da bi smela vdeležiti se pogajanj glede povrnitve na delo v zasedenih krajih. Omenjeno bodi, da je nemška vlada že prej izrazila željo, naj bi se vršila pogajanja med njo in zavezniki o nehanju pasivnega odpora. Zavezniki so odbili to prošnjo. Sedaj, ko je pasivni odpor nehal, bi nemški voditelji radi našli v vprašanju povrnitve na delo predmet za nova pogajanja. Vse okoliščine pa kažejo, da so njihova upanja zaman; kajti Poincaré bo v današnjem pogovoru njihove predloge skoro gotovo odbil.

Zavezniške vlade nikakor ne nameravajo razpravljati o teh vprašanjih z ono vlado, ki je organizirala in še do pred kratkim podpirala pasivni odpor. So pa pripravljene skleniti sporazum z zastopniki krajevskih delavskih skupin in gospodarjev, ki je potreben za vzpostavitev normalnega gospodarskega življenja v Porurju. Sporazum, ki je bil dosežen predvčerajšnjim med skupino Otto Wolf in medzavezniško komisijo, daje pač jasen dokaz, da je tak način postopanja hiter in praktičen. Pripustitve nemške vlade k pogajanjem bi imela za posledico le novo zavlačevanje povrnitve na delo, ki je že v polnem teku. Kakor bo pasivni odpor popolnoma nehal, se bo Stresemann lahko obrnil na reparacijsko komisijo ter ji obrazložil svoje predloge glede končne ureditve odškodninskega vprašanja. Samo o tej točki se bodo lahko vršila pogajanja med Nemčijo in zavezniki. Reparacijska komisija je bila v ostalem obveščena o sporazumu med skupino Otto Wolf in medzavezniško komisijo, da ugotovi, ali so določbe tega sporazuma v skladu z njenimi lastnimi odločitvami.

Iz tega poluradnega poročila je razvidno, da je nemška vlada prišla prepozno s svojimi predlogi; toda na drugi strani tudi ni izključeno, da se za nemškimi industrijalci skriva volja nemške vlade same.

Leninovo zdravje

MOSKVA, 10. Tajnik osrednjega strankinega odbora Molotov javlja, da se je Leninovo zdravje v zadnjih mesecih znatno popravilo. Lenin se sprejaha peš ali v avtomobilu in postopno pridobiva sposobnost govorenja. Zasluduje politično življenje in bo kmalu zopet pričel s svojim delovanjem.

Papež prošil generala Degoutte za podeljenje obsojenih Nemcev v Porurju

DUSSELDORF, 10. Mons. Testa je včeraj obiskal generala Degoutte. Predložil mu je v imenu papeža več prošelj za podeljenje nekaterih Nemcev, ki so jih obsojila francoska oblastva v Porurju. General Degoutte mu je obljubil, da bo velokodušno proučil te prošnje.

Amerika in gospodarsvena vprašanja Evrope

Carinska konferenca v Zenevi — Vprašanje nove emisije banke v Nemčiji

WASHINGTON, 9. Državni urad Zedinjenih držav naznanja, da se Zedinjene države ne bodo uradno udeležile carinske konferencie, ki se bo vršila v kratkem v Zenevi. Kljub temu pa bo vlada poslala na konferenco skupino opazovalcev, ki bodo sledili delu konferencie in ki bodo obveščali konferenco v poluradni obliki o stališču Amerike glede raznih tehničnih vprašanj, o katerih se bo razpravljalo. To skupino opazovalcev bodo sestavljali Vandoren iz ameriškega zakladnega ministrstva, zastopnik ameriških carinaric v Londonu Whit in Chalmers iz urada za zunanjo in notranjo trgovino. Vsi ti uradniki se nahajajo v Evropi.

LONDON, 10. Reuterjeva agencija poroča iz Washingtona: Predsednik Zedinjenih držav Coolidge je izjavil glede vprašanja vojne odškodnine, da se ameriška vlada drži predloga, ki ga je stavila evropskim državam, t. j. da naj se naloži posebni mednarodni komisiji, da prouči plačilno sposobnost Nemčije.

PARIZ, 10. Listom poročajo iz Washingtona, da je predsednik Coolidge izjavil, da smatra, da bi ne imela mednarodna gospodarsvena konferenca sprico sedanjega položaja Evrope nikakega koristnega uspeha.

BERLIN, 10. Glasilo nemške ljudske stranke (Volksparter) »Zeit« naglašja z ozirom na vesti, ki so se širile te dni, da ameriški uradni krogi ne dajejo sicer nikakih izjav, toda nekateri ameriški bančni konsorciji da se kljub temu živo zanimajo za ustanovitev nove nemške emisije banke. Izgledi o sodelovanju omenjenih konsorcijev so zelo povoljni. Zraven tega so se tudi že začela pogajanja z drugimi inozemskimi finančnimi krogi, da bi se dobili veliki krediti v prilog Nemčiji.

Razprava v državnem zboru o pooblastilnem zakonu

Komunisti proti parlamentarizmu. Napadi na industrijalce

BERLIN, 10. Včeraj je državni zbor pričel razpravljati o pooblastilnem zakonu. Komunisti so z vso besnostjo napadli vlado; najbolj ljut v napadih je bil komunist Schiffer. Med drugim je rekel, da bi edino konec parlamentarizma še lahko rešil Nemčijo pred popolnim bankrotom. Industrijalci je očital, da so prodali Francoskom Porenje. Za njim je nastopil socialist Müller, ki je izjavil, da bo glasoval za pooblastilni zakon. Tudi on je nastopil proti Wolfu in Stinnesu, češ da je to delo nemških industrijalcev eno izmed najhušjih, ki so ga kdaj napravili na škodo države. Razprava se je vršila pozno v noč. Končno glasovanje o zakonu se bo vršilo danes.

BERLIN, 10. Kljub vsem naporom opozicije je Reichstag odobril pooblastilni zakon v prvem in drugem čitanju. V imenu bavorske vlade se je izjavil proti načrtu Freger. Tretje čitanje je določeno za četrtek. Med razpravo je izjavil minister za notranje zadeve Sollmann, da so industrijalci Kloeckner, Voegler in Stinnes, ko so stopili v stik z generalom Degoutte-jem, imeli pred očmi le svoje interese. Ti industrijalci so potem takoj poročali kancelariji, s katerim pa se prej niso bili posvetovali. Minister je nadalje izjavil, da vlada ni še zavzela stališča napram na novo nastalim vprašanjem, ker čaka na uspeh, ki ga bo imel novi diplomatski korak, storičen v Parizu in Bruxellesu, da se zvedo nameni prizadetih vlad glede pričetka dela v Porenju in Porurju.

Otvoritev poljske poslanske zbornice

Izjave ministrskega predsednika

VARŠAVA, 10. O priliki otvoritve poslanske zbornice je ministrski predsednik Witos orisal delovanje vlade v zadnjih 4 mesecih ter njene namene za bodočnost, v kolikor se tičejo političnega in finančnega položaja države. Ministrski predstavniki je izjavil, da se je vlada morala boriti z velikimi potežkočami, ki so izvirale ne samo iz notranjega, ampak tudi iz mednarodnega položaja, ker se Poljska kakor drugi evropske države nahaja v težki dobi likvidacije vojne. Ministrski predstavniki je dodal: Položaj je težek, toda so možnosti za ugodno rešitev. Ta leži v skupnem delu, v vztrajnosti in požrtvovalnosti. Ne sme se zamolčati, da tiči ena glavnih potežkoč v strankarskih bojih, kateri večkrat onemogočujejo sodelovanje na političnem, socialnem in gospodarskem polju. Govorec o mednarodnih odnosih je Witos povdarjal, da uživajo na Poljskem narodne manjšine vse pravice, predvidevane v ustavi in da v tem oziru vlada občutna razlika v primeru s postopanjem sosednih dežel s Poljaki, kateri tam predstavljajo narodne manjšine. Kot primer, ki osvetljuje mirno ljubno poljsko politiko, je predsednik Witos omenil zadržanje Poljske v vprašanju Gdanskega in Memela, povdarjajoč važno misijo, ki jo ima Poljska v srednji Evropi vsled zveze z Rumunsko. Witos je zaključil svoj govor, da je vladni neobhodno potrebna podpora in zaupanje zbornice, da se rešijo težka vprašanja zunanje in notranje politike.

Otvoritev posl. zbornice v novembru

Mussolini bo imel važen političen govor RIM, 10. Danes ob 17. uri je imel tajnik predsedništva poslanske zbornice on. Acerbo dolg razgovor s predsednikom zbornice De Nicola. Nato sta bila oba sprejeta ob 18. uri v palači Chigi od ministrskega predsednika, kateri se je razgovarjal z njima eno uro in pol. Razpravljalo se je o otvoritvi zbornice in o dnevnem redu. Določeno je bilo, da bo zbornica sklicana v zadnji dekadri novembra. Mussolini je izjavil, da ima namen otvoriti zasedanje z govorom o zunanji politiki vlade.

Svojim pri ministrskem predsedniku

RIM, 10. Ministrski predsednik on. Mussolini je sprejel turinskega prefekta Palmierija, kateri mu je poročal o položaju v mestu in pokrajini, kateri je v vsakein oziru zelo dober. Ministrski predsednik je izjavil, da namerava držati svojo obljubo, ki jo je dal Turincem, da bo prvo mesto, katero bo obiskal, Turin. Min. predstavniki bo šel v Turin najbrže 24. t. m. — V posebnih avdienciji je sprejel min. predstavnika generala Grazianija, kateri se mu je zahvalil za njegovo delo, s katerim je rešil dobro ime zaničevanega vojaka v časih široke demagogije. — Nato je poročal predstavnika odbora za patriotsko delovanje med poštnimi in brozavanimi osebom o poslovanju in uspehih odbora. Izjavil je, da ima odbor voljo, da usmeri organizacijo v službo tistega delovanja in tiste propagande, katera bo uporabljajoč delo in ojačujoč usodo fašistovske vlade, napotila Italijo napram višinam starega Rima. Ministrski predstavniki se je zahvalil in je izrazil odobro pohvalo za njegovo delovanje. — Bivši poveljnik italijanske posadeke v Carigradu, general Mombelli, je poročal min. predstavniku o vzornem vedenju italijanskih oddelkov v Carigradu.

Princeznja Ivana izven nevarnosti

RACCONIGI, 10. Zadnje tri dni se stanje princeznje Ivane stalno boljša. Bolnica je začela redno uživati hrano in prihaja bolj in bolj k moči. Vsled tega se opustijo posebna obvestila.

Posebne znanke o priliki obletnice fašistovskega pohoda na Rim

RIM, 10. O priliki proslave zasedbe vlade potom fašistovske stranke bodo izdane posebne spominke znanke, in sicer 1 milijon serij za kraljevino ter 100.000 serij za kolonije. Serije bodo obsegale znanke po 10, 30, 50, 1, 2 in 5 lir. Znanke se bodo začele prodajati pri vseh poštnih uradih dne 28. t. m.

Poprava vesti o uklinjenju ruskih diplomatov v Egiptu

RIM, 10. Listi so objavili neko brzojavko iz Kaira, da je egiptovska vlada izjavila, da ne bo priznala ruske diplomatske agencije in konzulata. Zastopstvo Zveze socialističnih sovjetskih republik v Italiji pojasnjuje, da se ta odločitev egiptovske vlade tiče diplomatske agencije in konzulata bivše carske vladavine.

Potres v daljavi

BOLOGNA, 10. Opazovalnica S. Luca javlja: Danes zjutraj ob 8.15 je severno-južna komponenta kazala potresni sunk v veliki daljavi.

varja desničarskim opozicionalcem: »Ne vem, kdo je večji patriot, ali tisti, ki inapogum skleniti mir s Francozi, ali pa tisti, ki varajo množice z varljivimi nadamimi. To je vse prav in v redu, samo da je prišlo to spoznanje malo prekasno.

Gospodom Italijanom!

Na naslov "gospodov Slovencev" kliče nedeljski "Popolo di Trieste", da je Juljska Krajina italijanska! Ta trditve je tržaškemu listu argument, ki že sam na sebi povsem opravičuje politiko poitalijančevanja naših bol. Toda članek v "Popolu" je vreden človek. Zato se je potrudil z nizanem še drugih podobnih "dokazov", ki pa v resnici niso nikakoli dokazi, ampak le trditve v pomankanju resničnih in veljavnih argumentov.

Tako bi hotel n. pr. odpraviti slovenskega učnega jezika iz naših šol opravičiti s trditvijo, da so bile te šole ognjišča "panslavizma in protitalijanstva"! Če bi bil pisec modra glava, ne bi napisal tiste nesrečne besede "panslavizem", ker je že znano, da jim mora ta obdolžitev priskotiti na pomoč vsledkar, kadar jim v njihovi borbi proti našim zakonitim in absolutno upravičnim narodnim stremeljem primanjkuje veljavnih argumentov. Že ta beseda sama jemlje njihovi argumentaciji veljavo in dokazuje, da sami vedo, da nimajo prav.

Pa denimo tudi, da bi bile — kar pa v resnici niso bile nikdar — naše šole resne tiste "ognjišča". Potem pa bi bila k večjemu upravičena odstranitev učiteljev, ki tirajo tako propagando, nikdar pa ne odprava slovenskega učnega jezika! Bila bi opravičena presnova v smeri, da bo šola vzgajala lojalne državljane. Nikakor pa ne nasilje, ki odjemlje ljudstvu najnaravnostno pravico do pouka dece v materinem jeziku, ki je edini more dati potrebno naobrazbo in pravo naravno vzgojo.

V luči te resnice je naravnost gorostasna trditve, da se šolska uprava kaže posebno obzirno in plemenito s tem, da je začela s poitalijančevanjem prvega razreda in da se ni še dotaknila višjih razredov. Sprito te trditve morajo zmagovati za glavo vsi resni pedagogi. Proti nji je prepovedil dr. Saladin v veronškem "Corriere del Mattino" veljavno besedo: kako morete zahtevati, da bi otroci, ki ves dan poslušajo izven šole svoj slovenski jezik, razumeli nomenklaturu v jeziku, ki ga ne poznajo? (Ella — taka zahteva — je realiteta — impozicija — prava di oga spiriti di civile umanità). Z eno besedo: s poukom v jeziku, ki ga otroci ne razumejo, je onemogočen vsak uspeh. A kaka je naloga ljudske šole? Menda ne, da pospešuje raznarodovanje, ampak da deco izobražuje in jo vzgaja v koristne državljane!

Članek omenja tudi, da so bili svojedobno na nemških srednjih šolah v Trstu neobvezni tečaji za italijanski in slovenski jezik. Prvi da so bili "polnoštevno obiskani", drugi pa slabo. Res je bilo tako v neki dobi. To pa ne zato, ker se učenci niso hoteli učiti slovenskega jezika, marveč radi načina, kakor se je vršil pouk. Pouk v italijanski se je vršil z vso skrbjo in ljubeznijo do učencev, dočim je bilo postopanje v slovenskem tečaju tako, da je bil za dijaka v nevarnosti skupni letni uspeh v izpravevali. Ugotavljam to, ker tudi priča, kako je avstrijska vladavina — negovala Slovence.

Članek se sklicuje na dejstvo, da so se Slovenci pod Avstrijo učili nemški, pa so vendar ostali najboljši slovenski patrijoti! Na podlagi tega "argumenta" moremo vprašati: čemu pa so se Italijani tako srdito borili proti pomencjevanju njihovega šolstva? Saj bi bili vseeno ostali — najboljši italijanski patrijoti!!

Juljska Krajina je italijanska! — in s tem dejstvom mora biti v skladu vsa uredba šolstva tudi v naši pokrajini! Tako nam kličejo gospodje pri "Popolu"! V Juljski Krajini živijo tudi Italijani, to je res! Sprito dejstva pa, da to pokrajino obkrožujejo v velikem delu zdržema, v kompaktni masi, deloma pa pomešani s italijanskim življenjem — Slovenci in Hrvatje: je ta trditve tako drzna in v tako kričečem nasprotju z resnico, da niti ni vredna resnega odgovora. Kdo naj bi se n. pr. resno prekal s človekom, ki bi trdil, da soince ne daje zemlji luči, ker ga sploh ni v vsej! Reklji bi enostavno, da se s takim — učenjakom ne kaže prerekat!

Zaključni odstavek v članku "Popola" pa je vreden resnega odgovora. Piše: "Vse šole v 'kraskem pasu' bodo v petih letih take, kakor morajo biti: italijanske! Morda ne po duhu, kakor zatrjujejo Slovenci. Ali na to bo mislil tisti urejevalec splošnosti in hronih in potpisnih nog, ki je — čas! Stara avstrijska-kantska generacija panslavističnih agitatorjev in nasprotnikov italijanstva se bo morala že ukloniti pred zakoni narave!"

Dobro, sprejemamo to misel. Zato ravno zahtevamo mi z vsi odločnostjo, naj se ne vržijo nikakoli poizkusi nasilja na naravi! Ne dotikajte se naše šole in pustite jo tako, kakor si jo želi sedanje naše ljudstvo! Ne ovirajte dela narave! Potem pa naj pride, kar pride. Če bo svobodna in od nikogar izsiljevana narava delovala v smeri po vas zahtevanega poitalijančevanja — uklonemo se tudi mi. Za sedaj pa zahteva narava za slovensko ljudstvo slovensko šolo! Tako kličemo mi gospodom Italijanom!

L' EREDE

Takoj po sarajevskem atentatu dne 30. junija 1914 je izšel v 176 številki rimskega lista "La Tribuna" članek pod gornjim naslovom. Ta članek je napisal poznani italijanski publicist Rastignac (avv. Vincenzo Morello). Ne bo odveč, če ravno v današnjih momentih, ko se gajajo najemelnarjeve pravice našega naroda, navedemo najzastojnejši del tega članka, ker je vsledkar poučno in koristno, če si zapomnimo, kaj je dobro in pravilno.

Glasi se:

«... Dalla fatalità della sua costituzione l'impero d'Austria ha continuamente ereditato la lotta contro le nazionalità. Per combattere questa lotta esso si è dovuto foggare armi, sistemi, leggi, non precisamente atti a suscitare consensi e simpatie, armi, sistemi, leggi che tendono a un sol fine: la snazionalizzazione... cioè la soppressione del carattere elementari dei popoli soggetti, la mortificazione delle tradizioni, la perturbazione degli interessi, la distruzione di tutto il patrimonio ideale e materiale delle razze, a cominciare dalla lingua a finire al lavoro conteso. Ebbene, non si snazionalizzano i popoli con la stessa facilità con cui si cambiano le culture dei campi. E se ci vogliono migliaia d'anni prima che i pesci del lago Baical diventino pesci di acqua salata, ce ne vogliono di più prima che slavi diventino tedeschi o italiani, o gli italiani slavi, o i tedeschi tatarci. Bisogna mutare sistema, le leggi e le armi. Non si distruggono con la forza le nazionalità, come non si distruggono con la forza le religioni. Né i Romani, né gli inglesi hanno mai tentato di mutare o sopprimere la natura delle genti sulle quali hanno esercitato dominio. E i Romani sono maestri d'imperio. — Col secolo nuovo bisogna che l'Austria, non più felice, si studi

a non far più infelici, a non far più ribelli: provveda a contemperare e armonizzare più che irritare e combattere i sentimenti nazionali che essa tiene in custodia e in governo».

Na slovenski prevedeno:

«Avstrijska država je neprestano nadaljevala borbo proti narodnostim. Za to borbo si je morala ustvariti orožje, sisteme, zakone, ki niso bili ravno primerni, da bi dosegli pritrjevanje in simpatije; orožje, sistemi, zakoni, ki so bili usmerjeni k eni edini svrhi, ki je bila: uničenje elementarnih oznakov potlačenih narodov, ubojstvo čustev, ponizanje tradicij, porušenje interesov, uničenje vsake idealne in materialne pridobitve plemen, začenši pri jeziku do oviranja dela. No, narodi se ne raznaručujejo tako lahko, kakor se menja način obdelovanja polja. In ako bi trebalo tisoče let, poprej ko bi ribe Bajkalskega jezera postale morske ribe, še več bi trebalo, predno bi Slovani postali Nemci ali Italijani, ali Italijani Slovani, ali Nemci Tatarji. Treba je spremeniti sistem, a s sistemom zakone in orožje. Narodnosti se ne uničujejo s silo, kakor se ne uničujejo s silo vere. Ne Rimljani, ne Angličani niso porušili spremeniti ali udušiti naravo tistih narodov, nad katerimi so vladali. A Rimljani so učitelji vladanja. V novem času si mora Avstrija prizadevati, da ne ustvari še več nesrečnejše, da ne ustvari še več upornikov. Naj poskrbi, da nacionalna čustva, ki razpolaga z njimi in jih vladajo, ublaži in dovede v sklad, a ne da jih razburja in pobuja».

Ali je g. Rastignac še danes istih nazorov glede nas Jugoslovanov, priključnih k Italiji, ne vemo. Vemo pa, da današnji Italijani nimajo pravice smatrati se za Rimljane, ali vsaj direktne naslednike Rimljanov in njihove politike. Ker, če bi bili, ne bi tako postopali z nami, kakor postopajo danes.

(Po «Istarski Rijeci».)

„SPECIALISTI“

Velik del krivde na preganjanju učiteljstva pada v nekaterih šolah na "specialiste". Kakor imamo specialiste med zdravniki, v raznih delavskih strokah, jih imamo tudi med učiteljstvom. So plod hitro napredujočega vzgojskova v naših krajih. Ni znano, kdo je oče te misli o specialistih — učiteljih, ima pa dovolj sramoten porod. Prvi "specialisti" so bili namreč kazensko nastavljeni, ali pa vsaj zaradi tega, da se jim da delo, ki jim težko priteče. Takoj po sklepu svetovne vojne so bili nekateri učitelji, bivši avstrijski državljani, a po rodu Italijani na glas kot slabi patrijoti še izza vojnih let. Koliko so bili krivi v resnici, ali samo žrtve podlih ovad in sumničenj, je postransko. Res je, da so morali čutiti posledice. Da jih zadenejo, so jih naredili za "specialiste". Niso jim dovolili poučevati na šolah z ital. učnim jezikom, ampak so jih izgnali na hrvatske ali slovenske šole. Če so znali jezik otrok ali ne, jih ni nihče vprašal. Izpostavljeni so bili vsem mukam, ker jih ljudstvo ni maralo in ker jim oblast ni hotela dati nobene podpore. Poučevati so morali italijanščino bolj za kazen kot zaradi državnega jezika, ki ga takrat še niso bili iznašli. Zoga na vse strani, naposled tudi šolskim otrokom, so si grenko služili svoj kruh, prav pogosto tudi s solzami.

Druge vrste, v katero spadajo "specialisti", bi bili oni, ki niso bili uporabni na ital. šolah radi svojih umskih ali telesnih svojstev. Za specialista je vse zadoščalo, tudi duševni ali telesni revčki. Poznamo slabika, ki so ga učenci s kamenjem nagajali, da jim je moral slovenski učitelj oteži. O drugem smo čuli, da je poučeval italijanščino na slovenski šoli v zvezi temu, da je bil hudo božjasten. Nekdo ga je prijel napad med poukom, da so začeli bežati otroci na vse strani iz razreda, celo skozi okna.

Naposled so začeli nastavljeni specialiste zaradi zaslug. Zaradi patriotičnih zaslug seveda. Kdor ni imel potrebnih izpizov, vendar pa dovolj vplivnega sorodstva, je hitro dobil mesto "specialista". Vpeljala se je protekcija. Kdor pa je čutil, da je po protekciji na svojem mestu in da nima vseh potrebnih izpizov, in je še posebej vedel, da je onemogočen med otroci, ker ne zna njihovega jezika, je vedel, da mora biti hvaležen za svoj nezaluzni kruh. Hvaležnost je marsikateri kazal spet s "patriotizmom". To se pravi — s čudne vrste patriotizmom. Iskal je namreč, kdo ni dovolj patriotičen med ostalim učiteljstvom. Potem pa je oblastvilo poročal. Majhno osebno naprotje z njim, samostojno mnenje in stvari, ki je daleč od vsega, kar bi dišalo po patriotizmu, pa si bil ovajen kot nevaren človek. Tako se je na šolah uvedlo bujnostvo, ki je odvelo v južni Italiji že pred pol stoletjem.

Specialist je res postal — specialist na šoli. Pregledoval je knjige, zvezke, učila, nadzoroval učne prostore, učiteljske, njih razgovore in — poročal. Nadzorniki pa so iz njih poročili sestavljali zrcala patriotizma. Kakor je nadzornik poštenje, takšen upliv in važnost imajo po okrajih "specialisti". Kjer ima glavno besedo specialist, tam je nadzornik podel štreber, ki se z vsemi štirimi drži svojega stolca. Svojo posebno vlogo za domovino, recte za nadzorniško službeno mesto, kaže s tem, da neprestano riše črnege vraga iredentizma in boljšeizvama slovenskega učiteljstva svojim višjim predstojnikom na steno. Pri nekaterih nadzornikih je danes to njih glavna — učna in metodična naloga, skozi leto in dan. Kakor hitro se zve kak neumnost ali pregrešek takega moža, že potegne svoje registre protidržavnega rovarjenja učiteljstva in orglja okrog predstojnikov, da morajo pozabiti najhujše grehe za domovino vnetega čuvarja postave. Tako ima šola poleg malega "specialista" tudi specialista nadzornika.

Vendar niso učitelji italijanščine le pod nadzornikov komando, ampak tudi pod vodstvom raznih uradnikov. Tudi podprefekti se jih poslužujejo ter jim naročajo pažnjo nad tem in onim. Imamo celo učitelje za pouk italijanščine, ki so, veliko bolj pošteni kot njih gospodarji. So res kolegi nasproti slov. učiteljem ter so naravnost izpovedali, čemu jih hočejo gospodje izrabljati. Škoda, da so taki učitelji le bele vrane. Prevladuje namreč "specialisti", ki je že kdaj zapravlil svojo osebno čast, če jo je sploh kdaj imel. Prevladuje kruhoborec, ki naredi najraje le tisto, kar mu več nese. Mrzi običajno svoje delo in naravnost pove, da mu je samo do denarja.

"Specialisti" so torj z vsake vrste in vseh barv. Tudi mož je med njimi, pa le redki so usposobljeni za svoje delo. Take ljudstvo hitro spozna. Vendar se z njimi ne bliza, ker je nevarno tudi za specialista, če je z ljudmi prijazen. Vsa pravila dobrega vzgojega in učnega dela so postavljena na glavo in nič čudnega, če nazadnje kak "višji šolnik" pride do genialne misli, da je treba v prvi razred ljudske šole uvesti otrokom popolnoma neznan jezik. Če je zakon ali če ga ni, to je danes postransko. Kar naredi birokrat, državni urad-

nik, je že dovolj sveto, ker je višek modrosti.

Toda ljudstvo danes ni več tisto ko pred stoletjem. V državi imamo že trideset stoletja ustavo, zato tudi zadnjega hribovca ni mogče več prepričati, da lahko vsak pisar proizvaja nove zakone. Ve tudi, da ga taki zakoni, ki presegajo po svoji duhovitosti vse dosedanje, prav nič ne vežejo. Prvi, ki mora spoštovati zakon, je oblastvo. Če ga ne spoštuje, je samo odgovorno za nered, ki ga samo povzroča. Popolnoma naravno je, če ljudstvo ne zaupa svojih otrok "specialistom", ki so vse prej kot učitelji. Popolnoma naravno je, če se boje stariši za vzgojo otrok, če pridejo v roke ljudem, ki so brez značaja. Samo zakon je podlaga reda in napredka, pravičen zakon, nad katerim imajo uradniki le to pravico, da ga ščitijo in čuvajo. Kakor hitro prične samovolja, imajo stariši svobodne roke. Če se samovolji ne uklonijo, so le zaščitniki zakona, ki ga ne sme nihče teptati, posebno ne uradniki, ki mu je izročeno v varstvo. Zato: proč s samovoljo, živel zakon!

Slavist František Pastrenek. Najstarejši praški slavist František Pastrenek je 4. t. m. proslavil 70letnico svojega rojstva. Pastrenek je učenec Miklošičev in Jagićev; njegova učenca sta poleg drugih bila tudi gg. Matija Murko in Ljubomir Stojanović, današnji generalni tajnik Akademije nauka v Belgradu. Tudi slavist Strekelj je izšel iz Pastrenekove šole.

Pastrenek je dosegel doktorat iz slovenske filozofije še pod Miklošičem leta 1886. Dve leti pozneje se je habilitiral za privatnega docenta slovenske filologije in nastopil službo na Dunaju. Nato je začel znanstveno delati. Napisal je nepregledno vrsto razprav, člankov, referatov in recenzij. Njegova dela se odlikujejo po redki stvarnosti, jasnosti in vestnosti.

Poleg znanstvenika je bil Pastrenek izborni organizator. Leta 1893 je ob Kollarjevi stoletnici izšlo v njegovi redakciji tozadevno obširno delo. Dve leti pozneje je Pastrenek postal naslednik profesorja Hattala na praškem vseučilišču. Bil je imenovan za izrednega profesorja slovenske filologije. S slavistom Gebauerjem je ustanovil seminarski oddelek za cerkevno staroslovščino ter je po Gebauerjevi smrti prevzel tudi njegovo vodstvo.

Profesorja Pastrenea so zanimala različna vprašanja na polju slov. filologije. Ta vprašanja je učenjak vedno smatral za celoto. Posebno živo se je bavil s cerkveno staroslovščino, z delovanjem apostolov sv. Cirila in Metoda, s slovaškimi in moravskimi dialekti in z biografijsko. Važno zaslugo si je Pastrenek stekel s tem, da je pobil Czambelovo teorijo o tesni vezi slovščine z jugoslovščino; Czambel je stal pod madžarskimi vplivi, katere je Pastrenek z znanstvenimi razlogi docela ovrgel. Njegovo omembo vredno delo, ki kaže vso marljivost zasluženega moža, je "Bibliografski pregled slov. filologije" od l. 1876. do 1891.

Tu je ob enem glavni register 13 prvih zvezkov Jagićevega "Arhiva za slov. filologijo" in službi še danes slavistom v potrebno orijentacijo. "Veleja" pri Sv. Jakobu. Predpreteklo nedeljo je šentjakobska Citalnica priredila v dvorani DKD pri Sv. Jakobu Novačanova dramo "Veleja". Šentjakobski dilentanti so se s to prireditvijo lotili težke naloge, ki so jo pa razmeroma častno rešili. Dramatični odsek Citalnice razpolaga z nekaterimi dobro obetajočimi elementi, med katerimi prednjači g. Primožič, ki je ulogo Martina Veleja izborni igral. Prav dobro sta rešila svojo ulogo tudi starca Daves in Šiba ter mati Veleja. Istotako je bil dober Lenta. Nasprotno ni Veleja (Ana) kazala posebne dovršenosti; bila je premalo živahna, sploh bi lahko rekli, da se ni uglasila z dušo v svojo ulogo. Tudi Peter je bil premalo živahen v ulogi do ušes zaubljenega mladeniča; v nekaterih prizorih je skoraj deklariral. Bogatin je bil nekoliko preveč afektiran in je tupatam preveč oblastno nastopal. Dobro so bile maske in scenerije. V splošnem je bila igra dobro izvajana. Številno občinstvo je burno plaskalo s tem pohvalilo podjetne diletante. Z dobro voljo in uspešnimi vajami se bo mogel dramatični krožek v marsičem izpopolniti, da bo kos še težavnejšim nalogam.

Nalezljive bolezni v našem mestu. V tednu od 29. septembra 1923. do 6. oktobra 1923. so bili v našem mestu sledeti slučajni nalezljivih bolezni: davica 3, škrlatica 36, trebusni legar 14, gripa 1, porodna mrlica 2, ospice 9, malarija 3. Umrle so: 3 osebe vsled trebusnega legarja, 6 vsled škrlatice, vsled davice 1 in porodne mrlice tudi 1 oseba.

Jesenska izleta Planinskega društva na Planino in v Sv. Križ sta uspešna lepo. Kakor vsi dosedaj izleti našega društva. Prvega izleta se je udeležilo 25 članic in članov, drugega pa 17. Navajamo na prvem mestu članice, ker se odlikujejo na vseh izletih po številu, lepoti in veseljem razpoloženju. Posledice vojne — naši "fantje" ljubijo bolj zaduhle gostilne — "briskolo" in enake stvari, dočim vidimo dekleta na vseh izletih vedrih veselih li. Ljubijo naravo, ker lahko dišejo sveži zrak, si krepijo telo in razvedrujejo duh. Zlasti nedeljski izlet v Sv. Križ lepo izpričuje to resnico. Družba — skoro sam "cvet deklet" — vesela in praznično razpoložena. Zdelo se je, da so to same pomodne Sokolice, ko so se vračale v vrsti in s čvrstim korakom, prepe-

PODLISTEK

Ljudmila Pivkova:

KRIMINAL

Po odhodu gospode prosim svojega čuvaja, naj mi pošlje domov po jelo. Stori mi je z veliko, nenavadno vlnudnostjo: iz sosedne pisarne (čež hodnik) je poklical mlajšega orožnika, ki sem mu povedala željo, naj mi pošljejo domačini nekaj večerje.

Prinesla mi je dekla Mara kmalu kos kruha, na krožniku salame in v lončku kave. Vprašujem jo, kaj delajo dom, ali se joče mati, kaj delajo otroci, ali ne kriči preveč Vera? Odgovarja mi po svoje: "Saj veste, gospa. No, Veruška se tudi joče."

Tako mi je nakratko odgovarjala in povedala, kar sem hotela vedeti: ali je oče doma, čaka-li name, ali je prinesla tudi njemu večerjo?

Oče je bil še vedno v sosedni pisarni. Kako dolge so mu morale biti ure! In kdaj, gospa, pridete, se oglasi dekla s stvarnim vprašanjem.

"Tega, Mara, ne vem, — kadar me puste ti gospodje — no, menim kmalu," ji odgovarjam.

Detektiv vleče na uho in opazuje mene in njo kakor ostriž. Hitro pijem kavo in potiljam. Maro domov z naročili, naj so vsi mirni. Tu je

vaje veselo koračnice, iz Sv. Križa proti Prosoku. Vsa čast jim gre.

Prepričani smo, da se bodo razmere izboljšale in da bomo videli na naših bodočih izletih tudi mlajši moški spol. Saj je ravno ta večina obsojen leto in dan sedeti v zaprtem uradu, v vlažnih zalozah in prodajalnah. Zavedati bi se moral vsakdo, da so mu nedeljski izleti življenska potreba, ker se tedaj osvobodijo mestnih zidov ter navzgor v vedno lep naravi svežega zraka. Obenem pa je tudi naša sveta dolžnost, da čimbolj spoznamo naše vrhe, naša sela — našo mater — domovino.

Vrtnitev otrok s počitnic. Otroci iz postojanskega okraja (Hrače, Hrenovice, Razdrto, Ubeljsko, Landol itd.) se povrnejo danes ob 10. in pol uri jutraj s korijero v Trst.

Družbene vesti

Zenska podružnica "Šolskega društva" ima v soboto dne 13. t. m. ob 18. uri sejo.

Glasbena Matica. Nocoj točno ob 20. odbo- rova seja.

Slov. akad. fer. društvo "Balkan". Zvečer ob 20.30 letni sešestanek v navadnih prostorih. Pol ure prej se vrši odborova seja. Tovariši, točnost! — Odbor.

Pevsko društvo "Ilirija". Člani se pozivajo, da se v nedeljo pri skupnem omizju v čim večjem številu udeležijo zborovnega večera šentjakobske podružnice S. D. — Odbor.

Iz tržaškega življenja

Samomor. Včeraj popoldne okoli 13. ure sta dva dekla, ki sta se igrala v gozdiču pri Sv. Alojziju v bližini prostora, kjer so se nekaj vršile ljudske veselice (sagre), zapazila med grmovjem starega moža, ki je, ležeč v travi, poglasno ječal. Dekla sta prestrašena hitela obvestiti druge ljudi o dogodku; medpotoma sta srečala nekega mestnega stražnika, kateremu sta povedala, kaj sta videla ter ga nato peljala na mesto, kjer je ležal neznanec. Stražnik je takoj uvidel, da se je neznanec zastrupil; okoli njega se je širil oster duh po karbolni kislini.

O dogodku je bila telefonično obveščena rešilna postaja. Na lice mesta prihiteli zdravnik je ugotovil, da je stanje neznanca smrtno nevarno. Dal ga je nemudoma prepeljati v mestno bolnišnico, kjer so mu skušali izprati želodec, a ta operacija se ni posrečila. Ob 15.20 je nesrečni mož, ki je zavil veliko količino strupene kisline, umrl v strašnih bolečinah, ne da bi mogel pregovoriti besedice. Truplo so prenesli v mrtvašnico.

Kmalu potem se je pojavila v bolnišnici ženska, se je izkazala za 45-letno vdovo Marjijo Boschno, stanujočo v ulici Paduina št. 4; želela je videti samomorilca. Spremlili so jo v mrtvašnico, kjer je mrtveca spoznala za svojega brata Tarquinija Martini, starega 43 let, sedlarja. Nesrečni mož se je odstranil z doma predpoldne, ne da bi povedal, kam je namenjen. Boschnova je povedala, da si je mož vzletel življenje najbrž zaradi živčne bolezni, vsled katere je bolehal že delj časa.

Poskusen samomor 17-letnega mladeniča. Star komaj 17 let, že se je mirodinilničar Rihard Checco, stanujoč v ulici S. Maurizio št. 9, navelično življenja. Sinoči okoli 18.30 je v javnem stranišču blizu cerkve Sv. Jakoba izpil precejšnjo količino karbolne kisline. Bolečine so mu izvile bolesto stokanje; optekajoč se je podal na prostor pred cerkvijo, kjer se je onemogočil zgrudil na tla. Priskočili so mimoidoči ljudje. Nekdo je pihel v zavoč "Zelenega križa" na trgu Giambattista Vico ter obvestil tamonajne uslužbenke o dogodku. Z avtomobilom tega zavoda so zastrupljenca prepeljali v mestno bolnišnico. Tam mu je zdravnik izpral želodec, kljub temu je mladeničevo stanje ostalo precej nevarno.

Pozneje je mladenič pri zaslisanju izjavil, da si je hotel vzeti življenje, ker je že leto dni brezposeln in vrhu tega še nesrečno zaljubljen. Konj jo je brcnil. Sinoči so stariši prinesli v mestno bolnišnico svojo 3-letno hčerko Romildo Pontin, stanujočo v Oglegu. Tam jo je brcnil v glavo konj; okoli katerega se je igrala na domačem dvorišču. Uboگو otroče je imelo precej široko rano na temenu. Ostalo je v bolnišnici.

Kaj vse ljubezen stri... Preteklo noč okoli pol ene ure se je zatekla v mestno bolnišnico 31-letna Frančiška Milanovich, stanujoča v ul. Malcantoni št. 17; imela je veliko krvavo bunko na desnem senu. Povedala je, da jo je na ta način "pobojal" njen ljubimec, s katerim se je malo prej sprlekala iz malenkostnih vzrokov. Zenski je zdravnik obvezal glavo ter jo nato odslavil.

Z ogrožja je padel. Deček Josip Meula, star 13 let, stanujoč v Lokvi št. 9, se je včeraj popoldne v domači vasi splazil na neko zidarsko ogrodje. Nesreča je hotela, da je stopil na neoprtrjeno desko in padel z višine 4 metrov na tla. Pri padcu si je zlomil levo nogo. Sinoči so dekla pripeljali v mestno bolnišnico, kjer so ga sprejeli v kirurški oddelek.

Rojaki! Ne zabite na šolsko društvo!

zopet detektiv poln ljubeznivosti, naj le udobno večerjam in ne hitim. Pri meni pa je nekaj ponarejen glad — nisem zmogla pogoltniti grizljaja.

Gospodje se vračajo, na jasnem so si menda glede mene. Zato pa jaz še nisem na jasnem, ali me vžamejo s seboj ali kaj bo z menoj? Vprašati ne morem.

5. V Prago.

Zadonela je troblja avtomobila. Pred hišo se je ustavil. Zunaj je že tema. Kako pozno je, si ne morem predstavljati.

Gospod komisar je jel izpraševati, koliko je staro moje najmlajše dete, ali ga nadajam, ali si ga vzamem s seboj. Obeta, da stori zame in zanj vse v Pragi, kar bo možno, da ne bo v ničemer trpele. Odgovarjam, da je štirimesečno, da ga imam na prsih. In vprašala sem:

"Ali se moram peljati v Prago? Ali ne morete izprašati vsega tukaj, kar hočete vedeti?"

"Nikakor ne, imam ukaz, da vas odpeljem." Premišljam, kaj naj storim. Imam vzeti Vero, ki zdaj že gotovo spi — buditi jo — kdo mi najde vse, česar mi je treba zanj? Jelo, mleko in otroško moko, perlice, kup plenik, pernice? Kje ji ogrejem medpotoma pitje, ako se mi začne glasiti? — Nisem zmogla mladi, kaj vse bi si imela vzeti s seboj. Nad moje moči je pripravljati zdej, v tej uri vse. Utrujenost in razburjenje sta se že osivali v meni. Odločila sem se in vprašala:

"Kako dolgo me približno obdržite v Pragi?"

Vesti iz Goriškega

Protidržavna propaganda. Pojem protidržavne propagande se pri nas na Goriškem vedno bolj širi. Nekdaj smo razumeli pod tem pojmom rovarjenje proti državi v tujini, potem se je ta pojem razširil na delovanje opozicije, ki ni zadovoljna z vladajočim režimom, nam Slovincem v Italiji pa je očitalo da uganjamo protidržavno propagando, da, malodane revolucijo, ako zahtevamo, da naj sodnik sodi slovenske stranke v njihovem jeziku, da naj uradi sprejemajo slovenske vloge, da naj se naša deca poučuje v slovensčini, zahteve, ki jih je priznal in sankcioniral ves kulturni svet. Če bo šlo po tem tiru naprej, bo v par letih pošlo gorjence slovensčine v mejah kraljevine Italije protidržavna propaganda.

Znane resolucije, sprejete na obnem zboru političnega društva "Edinost" v Gorici, ki vsebujejo višje označene zahteve, so povzročile v videmskem in goriškem časopisju velikanski krik in vik.

"Giornale di Udine" od petka prinaša z ogromno velikimi in mastnodedbelimi črkami tiskani komentar, v katerem grozi članar političnemu društvu z razpustom, "Goriški Strazi" pa s kazenskim zakonom in nasiljem "javnega mnenja", da ne omenjamo pogrehtih fraz o italijanski velikodušnosti in o svobodi ter raznih drugih klevet in laži. V dokaz duševne zakrknjenosti lista in članarkaja prinašamo le en kratek stavek, s katerim zaključuje pisec rezoniranje, da nismo v Jugoslaviji ali kakim vmesni državi, ampak v Italiji: "Mar je torej čudno, če se mora v novih pokrajinah govoriti italijansko in če se bo v šolah poučevalo v italijanščini?"

Ta članek je mnogo bolj neprijetno dirnil goriško "Voce dell'Isone" kot nas, goriško Slovence, kajti braniteljica italijanske Gorice je z žalostjo ugotovila, da je zopet Videm odnesel lepo priliko, kjer bi se dalo s hujškanjem proti Slovincem dokazati italijanstvo Gorice. Med Gorico in Vidmom se je znova pojavila borba za prvenstvo v italijanstvu in z njim spojene koristi, borba, ki se vodi s kožo goriških Slovencev. Vendar na veliko veselje goriškega lista "Giornale di Udine" ni popolnoma izkoristil ugodne prilike: tri kratke resolucije so ostale še neprevedene in brez komentarja. In hajdi, takoj naslednjega dne prinaša "Voce dell'Isone" v uvodnem članku pod naslovom "Gli irrequieti dello slavisimo" v prevodu one tri kratke resolucije in dolg komentar, ki prav nič ne zaostaja za onim videmskima lista, ki ga morda še nadkrijuje. In tako je bilo rešeno italijanstvo Gorice!

Spuščati se v kako polemiko s temi listi, bi bilo docela brezplodno delo, eno stvar hočemo pa vendarle povdariti. Ker italijanski listi ob vsaki priliki pogrevajo staro laž, da zija med slovenskim ljudstvom in njegovimi voditelji globok prepad in da so tudi v danem slučaju resolucije le izraz devetih ali desetih podpizovalcev, predlagamo, da se oddajo resolucije na svobodno glasovanje slovenskega ljudstva. Uverjeni smo namreč, da bi naše ljudstvo, če že ne soglasno, pa vsaj s podavljajočo večino obsodilo zlobne klevete italijanskega tiska.

Slovenska paralela v Vidmu. V petek se je mudil pri predsedniku tehničnega instituta v Vidmu ravnatelj ukrajne idrijske realke g. prof. Znidarčič, da se po naročilu ministrstva dogovori o ustanovitvi nižjega šolstva. Tečaj pri tehničnem institutu v Vidmu. Pri mestnih oblastih vsi v polnem teku priprave, da se čim prej izvrši ta premostitev, ki jo bo patrijotično videmsko meščanstvo z veseljem pozdravilo.

Tako poroča "Giornale di Udine" in dodaja k poročilu še sledečo opazko: In v resnici, taka premostitev odgovarja očividno volji vlade, da naj mladi Italijani slovenskega jezika zajemajo in se naučijo ceniti naš jezik in našo civilizacijo v Vidmu, ki je vedno bil in je predstava italijanske domovine. Smo torej uverjeni, da bodo vsi meščani z veseljem in prijaznostjo sprejeli številne italijanske mladeniče slovenskega jezika, ki v kratkem pridejo med nas.

Dosedaj smo vedno čitali v goriškem listu, da je Gorica predstava italijanske domovine, potem je torej Gorica degradirana. Pa res, saj so jo na nogometni tekmi v Vidmu poslali med "ščavce"! In radi tega bodo morali italijanski mladeniči slovenskega jezika zajemati italijansko kulturo v Vidmu in ne v Gorici, ki bi bila stokrat bolj prikladna po legi in trazičiji.

Odkritje spomenika v vojni padlim karabinierjem. V nedeljo je bil na slovesen način odkrit na vojaškem pokopališču v Moši nagrobni spomenik kr. orožnikom, ki so padli ob pričetku italijansko-avstrijske vojne. V soboto zvečer so se pripeljala odposlanstva karabinierjev iz cele Italije v Gorico, v nedeljo jutro so se odpravili k odkritju spomenika v Mošo, odkoder so se znova vrnili v Gorico, kjer so bili svečano sprejeti. Popoldne so si v avtomobilih ogledali razna bojišča iz svetovne vojne.

Smrt mlade deklice. Vsled velikih nalivov v preteklem tednu so drugače neznatni potoki strašno narasli. 9-letna Marija Klinkon iz Zabe je hotela prebrskati potok, ki teče mimo Zabe in se izliva v Tolminko, toda ravno v tistem trenutku je pridrvel močan val ter jo odnesel s seboj. Ko so jo potegnili iz vode, je bila že mrtva.

Sploh so povzročili nalivi preteklega tedna na mnogih krajih veliko škodo in tudi na trgaterih so vplivali nepovoljno.

Književnost in umetnost

Svetozar Hurban Vajansky: Leteče senice. Roman iz slovaščine preložil Fran Albrecht. V Ljubljani 1923. Založila Tiskovna zadruga. Str. 120. Cena Din 22.—, po pošti Din 1.50 več.

Sv. Hurban Vajansky je poleg Kukučina in Hvizdoslava najodličnejši predstavnik slovaškega slovstva. Iz njegovih del veje nežen čar poezije, prežeta z gorečo, verno ljubeznijo do rodne zemlje. «V Letečih senicah je Hurban s simpatičnim realizmom oblikoval problem svojega naroda, ki je bil v marsičem sličen našemu slovenskemu: na eni strani mehkoba in neodpornost domačega slovaškega človeka, kmeta in intelektualca, na drugi strani klonljiva voljnost in nacionalna zaupnost napoli potujene domače gospode, proti tema dvema pa pohlepni sovražni tujei. «Leteče senice» so nazorna slika mučenstva, ki ga je pod Avstrijo pretrpela nesrečna slovaška zemlja od Madžarov, Nemcev in židov. V to mračno sliko pa je kot sveže brstje zelenega upanja vpletena čista ljubezen dveh mladih src.

Prepričani, da se bo knjiga priljubila slovenskemu čitatelju prav tako, kot so mu draga najboljša dela Jurčičeva in Kersnikova. «Leteče senice» toplo priporočamo.

To in ono

Delo in utrujenost. Fizični napori povzročajo, kakor so ugotovili angleški učenjaki, najraznovrstnejše učinke na različne telesne dele.

Cestni delavci, ki tlakujejo s težkimi bati, se najhitreje utrudijo v rokah, ki se pri vsakem udarcu močno pretresejo. To povzroča posebno pri začetnikih hude bolečine. Po 20-urni hoji čutimo močno utrujenost in tilniku in v gornjih delih ramen, med tem ko povzroči hiter tok neprijetne bolečine v spodnjem delu nog. Angleški učenjak Crawley, ki je napravil obilo poskusov o narazličnejših vrstah utrujenosti, pa pravi da opravljajo najnapornejše delo kovači, ki kujejo s težkimi kladivi in občutijo že po kratkem času veliko trudnost v ledjih. Mesarja začne boleti pri sekanju mesa najprej zapestje in spodnji del roke. Tudi zdravnik zatrjuje, da čutijo večjo utrujenost, ko izvršujejo operacijo, v obeh kot pa v rokah.

Pri različnih sportnih panogah se utrudijo najrazličnejši deli telesa. Igralcu tenisa, se utruja najprej spodnji del roke; najhujše bolečine čuti v sredini desne roke in v komolcu. Nogomet utruja koleno. Pri golfu in bilardu, dveh igrah, pri katerih je nervozna napetost zelo visoka in ki ne povzročajo posebnega utrujenosti telesnih delov, se pa utruja živčni sistem.

Živali in kužne bolezni. Ključ je manj nevarna po svojih fizikalnih vplivih, kakor po epidemijah, ki se lahko razvijajo v njenem področju. Kužne bolezni prenašajo ljudje prav tako kakor živali; zato je zelo važno, v kakšnih odnosih se nahajajo gotove živali do človeka.

Nad vse važna je vloga, ki jo igrajo živali pri širjenju kuže. Intimni odnosi med živaljo in človekom so tu zelo dalekosežnega pomena. Kužo prenašajo v prvi vrsti podgane, katere so okužili drugi glodalci. Med temi pa razsaja kuža lahko na več načinov; lahko jih mori trumoma ali pa jim prizanaša, tako, da ne povzroča pogina na celi črti, temveč zadeva samo peščice. Mnoge začetne epidemije imajo svoj izvor baš v tem, da ne moremo izslediti njih pravih vzrokov ker so nam nedostopni.

V mnogih krajih bivajo ljudje kakor na vulkanicinih tleh; kuža razsaja, toda se jih ne prime. Krije ke po kanalih, smetiščih in kletih med podganami. Samo en pihljaj vetra zadostuje, da se zanesse tudi med ljudi. Kužni bakteriji pa dosepevajo v človeka na različne načine, največkrat potom bolh. Podganska bolha n. pr. vesava obnemem s krvjo tudi kužne bakterije, ki živijo v krvi. Ko dospe taka bolha na človeka in ga s svojim rilekom piči, prenese na ta način nanj kužne klice, ki žive v prej vsesani krvi. Tudi težke bolezni slezen, ki se pojavlja v krajih severne Afrike kakor otroške bolezni, prenašajo živali, bolhe, komarji, uši in podobna glodani.

So kraji, v katerih je boj proti malariji silno težak. Vlažno vreme pospešuje razpajanje in množenje malaricnih bakterij. Ljudje, ki pridejo v take kraje, obole na mrzlico. Isto doživijo tudi oni, ki stalno bivajo tam, ako zapuste svoje stalno bivališče. To se da razložiti s tem, da vlada malarija v takih krajih kot otroška bolezen. Kdor jo preboli v prvih letih, temu poslej prizanaša, ali, kakor rečeno, samo dotlej, dokler ostane na mestu in ne izpremeni podnebja. Ako spremeni klimo, se mu lahko zgodi, da se bolezen nenadoma pojavi. Podobne slučaje opazamo tudi pri spalni bolezni, ki zahteva vsako leto neštevilno žrtv. Kamor dospe človek, ki trpi na spalni bolezni, povsod je soljudem opasen, ker tudi spalno epidemijo prenašajo muhe.

Iz teh primerov je razvidno, da so največji pospeševalci ljudskih epidemij živali. Zdravstveno stanje ljudi, ki žive v tropičnih krajih, je malone povsem odvisno od njih. Trgovina najbolj pomaga prenašati epidemije v oddaljene kraje; z njeno pomočjo dobivajo kužne bolezni tako obsežne, da popolnoma izgube svoj lokalni pomen.

DAROV!

Gospa Bradešević iz Rocola daruje L 3, g. Pečar Justina istotam L 1 za «Solsko društvo». Šrna hvala!

Inserirajte v „Edinosti“

Brill

Ako hočete imeti vedno lepe čevlje in kakor nove, čistite jih vedno z Brill-om, ki je biser čistil.

Borzna poročila.

Težaji:

Trst, dne 10. oktobra 1923.

Cosulich	305
Dalmatia	275
Gerolmich	1110
Libera Trieste	380
Lloyd	1415
Lussino	550
Martinolich	133
Oceania	108
Premuda	565
Tripcovich	280
Ampela	465
Cement Dalmatia	305
Cement Spalio	215

Valuta na tržaškem trgu.

ogrsko krone	0-11	0-13
avstrijske krone	0-010	0-015
čehoslovaške krone	65-75	69-25
dinarji	35-50	35-80
leji	10-	10-50
marke	0-1	0-4
dolarji	21-85	21-95
franki	133-90	134-80
švicarski franki	392-	395-
angleški funti papirnati	99-65	99-90

Vsem sorodnikom in znancom naznanjamo tužno vest, da je po dolgi in mučni bolezni, previden s sv. zakramenti, preminul danes v Divači naš soprog, oče brat, tast in svak

Anton Obersnel

v 70. letu svoje starosti. Pogreb dragoga pokojnika se vrši jutri v Divači.
Trst - Divača, dne 10. oktobra 1923.

Zalujče družine
Obersnel - Mirk - Modic - Niesner - Skok - Turk.
Mesto posebnega obvestila.

Mali oglasi

se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 2.— Debele črke 40 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 4.— Kdor išče službo, plača polovično ceno.

15 VINSKIH SODOV in dve kadi se prodajo en blok, Zekoll, Rossini 12, III., od 16—17. 1425

GIMNAZIJSKI abiturient, več slovenščine, laščine, nemščine in hrvaščine, strojepisja ter vseh hranilničnih poslov, išče službe. Ponudbe pod «Abiturient» na upravništvo. 1426

ISCEM 18.000 lir po 8% na vrednost 50.000. Naslov pri upravništvu. 1427

DEKLE, brhko, pošeno, od 14—16 let staro, išče mala slovenska družina. Via Bosco 48, prtljiče, desno. 1428

BABICA, sprejema noseče. Ljubezna oskrba, največja tajnost. Cene zmerne. Madonnina št. 10, II. 1429

ZLAT, srebrn in papirnat denar se kupuje na prodaja po zmernih cenah. Menjalnica via Giacinto Gallina 2, (nasproti hotela Montecitorio). Telefon 31-27. Govori se slovensko. 25

BRILLANTE, zlato, srebro in platin po najvišjih cenah. Dajem predume na dragulje. Pertot, Via S. Francesco 15, II. (45)

PLISSÉ IN GUBE na harmoniko, veliki in majhni podvitki z novimi vzorci za cele obleke. Oliva De Battisti, Via S. Sebastiano 4, III. Vhod med izlozbi skladišča Schlesinger. (51)

KRONE IN GOLDINARJE plačujem vedno pet stotink dražje nego drugi kupci. Via Ponders št. 6, I.

KRONE, srebro, zlato in platin kupujem. Plačam več kot drugi. Zlatarna Povh Albert, Trst, via Mazzini 46. 58

KUPUJEM dnevno čiste čunje, plačujem 40 stot. do L 1.50. Solitario 1. 1374

MALO HISICO z vrhom kupim. Blizu via Rossetti ali Rocola. Plačam takoj. Ponudbe pod «Hisico» na upravništvo. 1404

BABICA, avtorizirana, sprejema noseče. Govori slovensko. Slavec. Via Giulia 29. 1413

SODI, hrastovi, novi in rabljeni, mali in veliki, se prodajajo. Via S. Francesco d'Assisi 44. 1414

ODLIČNA DRUŽINA v Beogradu sprejema boljše dekle kot sobarico. Plača L 120. mesečno, hrana in stanovanje. Potni trošek plačan. Naslov pri upravništvu. 1422

KRONE, goldinarje, zlat denar, kupujem Plačam več kot drugi. Zlatarna, Ponte della Fabbra. 1423

BABICA, diplomirana, sprejema noseče. Govori slovensko. Ljubezna oskrba, tajnost. Corso Garibaldi 23. 1424

Odvetnik

dr. Karol Ferluga
Je preselil svojo pisarno
v II. Bistrico.

Trgovsko-obrtna zadruga

v Trstu

registrirana zadr. z neomejenim jamstvom
Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 3, I.

Obreštuje navadne hranilne vloge po

5%

vloge, vezane na trimesečno odpoved po 5 $\frac{1}{2}$ %, ako znašajo 20-30.000 Lit.
po 6%, ako znašajo 30-40.000 „
po 6 $\frac{1}{2}$ %, ako presegajo 40.000 „

Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune

Posoja hranilne pušice na dom.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega premoženja nad 2300 zadrudnikov, vredno nad 50 milijonov lir.

Daje posojila na poročstvo, zastavo vrednostnih papirjev ali dragocenosti.

Uradne ure od 8—13.

Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

Steklene šipe

vsake vrste in mere. Prodaja na debelo in drobno. — Postrežba na dom. Cene zmerne. — Piazza Oberdan št. 3 (Hotel Europa) telefon 44-23. 31

Pohištvo Via Udine 25

Novi dohodi.

Poročne sobe, iz trdega, masivnega, bukovca, jesenovega, mahagonijevega, javorjevega, hrastovega lesa, posebno močne vrste, svetle, psihi s tremi zrcali. — Brezkonkurenčne cene. — Prodajo se tudi sobe za eno osebo. — Prodaje zajamčene.

Zaloga v Via Udine 25

Požiljavte na deželo. 46/1

ETERNIT.

Zaloga prej Piazza Vittorio Veneto 4 sedaj via Milano 12. 47

Naročajte in širite

„EDINOST“

BANCA ADRIATICA

CENTRALA TRIESTE (1)

Delniška glavnica Lit. 15.000.000.—

Podružnice: Abbazia, Zara.

Afilirani zavodi: Jadranska Banka Beograd in njene podružnice: Bled, Caviat, Celje, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Novisad, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb.

ADRIATISCHE BANK, WIEN

Frank Sakser State Bank: NEW-YORK

Banco Yugoslavo de Chile: VALPARAISO

Izvršuje vse bančne posle.

PREJEMA VLOGE

na vložne knjižice ter jih obreštuje po 3 $\frac{1}{2}$ %, vloge na žiro-račun po 4%. Na odpoved vezane vloge obreštuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.

Daje v najem varnostne predale (safes)

Zavodovi uradi, Trieste:

Via Cassa di Risparmio 5 — Via S. Nicolò 9. (Lastna palača)

Telefon št. 1463, 1793, 2676. Blagajna postaje od 9.30 do 12.30 in od 14.30 do 16.

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrirana zadruga z omejenim poročstvom

uraduje v svoji lastni hiši

ulica Torrepianca št. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obreštuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13.

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Št. telef. 25-67.

Zaloga domačih vin.

Vipavsko, istrski refošk in kraški teran. Na debelo in za družine **Via Cunicoli 8**, na drobno in za družine **Via Giuliani 32**.

Priporoča se lastnik

(468) **FR. ŠTRANCAR.**